

Att sätta fingret på problemet

En undersökning av nagelsalongers kunskap och rutiner gällande lagar, regler och risker

Erica Krook

2015

Miljö- och hälsoskydd

Examensarbete för magisterexamen 15 hp

Lunds universitet

Att sätta fingret på problemet

En undersökning av nagelsalongers kunskap och rutiner gällande lagar,
regler och risker

Erica Krook

2015

Examensarbete för magisterexamen 15 hp, Lunds universitet

Handledare: Maria Hansson, Centrum för miljö- och klimatforskning,
Lunds universitet

Abstract

This study researched and evaluated nail salon practitioner's knowledge when it came to relevant laws, regulations and hazards, as well as which routines they practice to avoid hazards. The study was conducted in Malmö, Sweden, where a series of interviews with nail salon practitioners were carried out. All practitioners were asked the same questions, which were based on laws, regulations and advice from the National Board of Health and Welfare, to be able to compare the answers. In addition, ingredient lists and material safety data sheets of the products used in nail salons were studied in order to assess the hazards associated with these products. The most relevant hazards were allergies/hypersensitivity, toxicological effects such as dizziness or drowsiness as well as fire hazard. The line of business is also associated with a risk of causing infections and contamination, putting the customer at risk. In general, the practitioners had more knowledge about hazards such as contamination and allergies, than about laws and regulations. When it came to routines in order to avoid hazards, there was room for improvement in all salons studied, although there were large differences between the salons. It is the practitioner's responsibility to learn the laws and regulations that applies to their business. However, one obstructing factor found in the study is the language barrier that lies between the accessible information and practitioners whose first language isn't Swedish.

Keywords: Environment, health, Environmental health practitioners, Nail salons, nail products, safety, hazards

Innehållsförteckning

ABSTRACT	3
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	4
1. INLEDNING	6
1.1 ICKE ANMÄLNINGSPLIKTIGA HYGIENISKA VERKSAMHETER	6
1.2 RISKER MED VERKSAMHETEN.....	6
1.2.1 <i>Smitta och infektioner</i>	6
1.2.2 <i>Allergi och överkänslighet</i>	7
1.2.3 <i>Hantering av farligt avfall</i>	7
1.3 KUNSKAP OCH RUTINER HOS VERKSAMHETSUTÖVARE	8
1.4 SYFTE	8
1.5 FRÅGESTÄLLNINGAR	8
2. METOD	9
2.1 VAL AV METOD	9
2.2 URVAL	9
2.2.1 <i>Nagelsalonger</i>	9
2.2.2 <i>Malmö stad</i>	9
2.2.3 <i>Litteraturstudie</i>	10
2.3 GENOMFÖRANDE	10
2.3.1 <i>Utformning av frågeformulär</i>	10
3. RESULTAT	12
3.1 RISKER FÖRKNIPPADE MED PRODUKTERNA.....	12
3.1.1 <i>Risker enligt säkerhetsdatablad</i>	12
3.1.2 <i>Toxikologiska effekter</i>	12
3.1.3 <i>Allergier</i>	13
3.2 KUNSKAP OCH RUTINER.....	13
3.2.1 <i>Hygienrutiner</i>	13
3.2.2 <i>Skötsel och underhåll</i>	14
3.2.3 <i>Hälsa och säkerhet</i>	14
3.2.4 <i>Allergi och överkänslighet</i>	15
3.3 KUNSKAP OM LAGAR OCH REGLER	15
3.4 GENERELLT OM KUNSKAPEN	16
3.5 SAMMANFATTNING AV RESULTAT	17
4. DISKUSSION	19
4.1 KONSEKVENSER AV BRISTANDE KUNSKAP OCH RUTINER.....	19
4.2 MALMÖ STADS INFORMATION TILL VERKSAMHETSUTÖVARE.....	19
4.3 ETT SPRÅKLIGT MOMENT 22	20
4.4 ARBETSMILJÖASPEKTER	21
4.5 FELKÄLLOR	21
5. SLUTSATSER	23
5.1 FÖRSLAG TILL VIDARE STUDIER	23
TACK	24

REFERENSER.....	25
BILAGA: FRÅGEFORMULÄR	27

1. Inledning

Den kosmetiska nagelindustrin innefattar alltifrån nagelfilar och nagellack till nagelsmycken och artificiella naglar. En nagelbehandling, manikyr, följer ofta ett antal olika steg. Till att börja med avlägsnas eventuellt befintligt nagellack med en kemisk vätska eller genom att fila bort det. Sedan prepareras nagelbanden med en mjukgörande kräm och nagelytan filas för att bli slät. Om en förlängande effekt önskas kan en artificiell nagel appliceras innan behandlingen avslutas med ett nagellack i önskad kulör. Artificiella naglar kan tillverkas av två olika material; akryl och gelé. Båda material innefattar en blandning av ett pulver och en lösning som läggs på den naturliga nageln. För akrylnaglar blandas ethyl metakrylat med poly-metakrylat vilket resulterar i en snabbtorkande polymer. Pulvret och lösningen för att tillverka gelénaglar är besläktad med tandläkarresin och kräver UV-ljus för att torka, men resulterar i ett slätt och hållbart material (Madnani & Khan 2012).

De senaste åren har ett flertal verksamheter som erbjuder manikyr startat i Malmö. Dessa verksamheter ingår i kategorin yrkesmässig hygienisk verksamhet. Nagelsalonger omfattas inte av anmälningsplikt enligt Miljöbalken, men innefattar produkter och arbetsmoment som kan vara skadliga ur ett miljö- och hälsoperspektiv. Då verksamheten inte är anmälningspliktig krävs inga intyg eller godkännande från någon myndighet för att få starta verksamheten. Detta ställer stora krav på kunskap hos verksamhetsutövaren för att inte hälso- och miljöaspekter ska försummas.

1.1 Icke anmälningspliktiga hygieniska verksamheter

Med hygienisk verksamhet avses sådan verksamhet som erbjuds allmänheten och som inte står under Socialstyrelsens tillsyn, exempelvis: lokaler för vård, hotell eller idrottsanläggningar samt lokaler där allmänhet erbjuds hygienisk behandling i form av hårvård, skönhetsvård eller nagelbyggnad (Socialstyrelsen 2011). Hygieniska verksamheter är enligt 26 kap. 19 § Miljöbalken (SFS 1998:808) skyldiga att motverka eller förebygga olägenhet för människors hälsa eller miljö genom att fortlöpande planera och kontrollera verksamheten (SFS 1998:808). Icke anmälningspliktiga verksamheter, som exempelvis nagelsalonger, behöver inte följa bestämmelserna i Förordning (SFS 1998:901) om verksamhetsutövares egenkontroll, som bland annat innebär att det ska finnas skriftliga rutiner (SFS 1998:901). Verksamhetsutövare som bedriver nagelsalonger ska däremot ha relevant kunskap för att utföra arbetet på ett bra och säkert sätt samt upprätta rutiner för att säkert sälla att de allmänna hänsynsreglerna 2 kap. 2-5 §§ i Miljöbalken (1998:808) följs. Rutinerna behöver inte vara nedskrivna, men verksamhetsutövaren är skyldig att bedöma vilka risker som finns med verksamheten samt förebygga dessa (Socialstyrelsen 2011).

1.2 Risker med verksamheten

1.2.1 Smitta och infektioner

Kontaktsmitta är den vanligaste smittvägen för överföring av mikroorganismer såsom bakterier, virus och svamp och även löss och kvalster. Smittämnen kan överföras direkt eller indirekt via förorenade händer eller föremål (Socialstyrelsen 2011). En vanlig orsak till sårinfektioner är *Staphylococcus aureus* som vanligtvis finns på huden utan att den är infekterad, men som vid överföring från en person till en annan kan orsaka infektion. Svampsjukdomar och vårtvirus kan också överföras mellan olika personer om naken hud kommer i kontakt med föremål som inte rengjorts fullständigt. Smitta kan även överföras via den behandlande personalen (Socialstyrelsen 2011). Nagelsalonger räknas inte till stickande eller skärande verksamheter, vilka är anmälningspliktiga. Däremot kan det av misstag ske att kunden får ett blödande sår från en nagelfil eller liknande och för dessa situationer bör det finnas rutiner för att undvika blodsmitta.

1.2.2 Allergi och överkänslighet

Den vanligaste allergin förknippad med nagelbyggning är kontakteksem, som kan orsakas av kemiska produkter såsom nagellack eller krämer, om de appliceras direkt på huden (Socialstyrelsen 2011). I en studie där allergier orsakade av akrylnagelprodukter undersöktes, konstaterades att produkterna kan orsaka eksem – dermatit – på fingertopparna (Tammara et. al. 2014). Allergierna kan uppkomma månader eller år efter användning av akrylnaglar eftersom symtomen förhålls över tid. Besvären kan spridas till händer och armar och försvinner vanligtvis när användning av akryl eller metakrylat upphör (Tammara et. al. 2014). Produkter som avger starka dofter, såsom parfymers eller lösningsmedel kan orsaka besvär i luftvägarna, ögonen eller huden. Det finns ett antal studier där luftkvaliteten i nagelsalonger har undersökts. I en studie utförd på nagelsalonger i Boston mättes koldioxidhalt, PM_{2,5} samt den totala halten flyktiga organiska ämnen (TVOC) (Goldin et. al. 2014). Resultaten visade att halten TVOC inte nödvändigtvis var högre vid de platser där arbetet utfördes, t ex vid manikyrbordet, utan spreds i hela lokalen och var beroende av antalet arbeten som utfördes (Goldin et. al. 2014). I en annan studie gjord i Athen, mättes koldioxid, formaldehyd, VOC och ozon (Tsigonia et. al., 2010). Författarna kom fram till att luften i nagelsalonger kan innehålla höga halter av VOC, men att utsläppen kan reduceras avsevärt genom god ventilation, att stänga förpackningar när produkter inte används samt att välja produkter som inte har en lika stark doft (Tsigonia et. al., 2010). Socialstyrelsen (2011) påpekar att främmande eller stark lukt inomhus är en varningssignal om att det kan finnas hälsorisker. De rekommenderar att ventilationen ska anpassas till personbelastningen, minst 7 liter per sekund och person (Socialstyrelsen 2011). I en studie, vars syfte var att hitta en lösning för att minska VOC i luften på nagelsalonger, föreslogs att exponeringen av VOC från nagelvårdsprodukter skulle reduceras med hjälp av ett arbetsbord med inbyggd ventilation (Tharr, 2000).

1.2.3 Hantering av farligt avfall

Avfall från yrkesmässig hygienisk verksamhet kan till stor del jämföras med hushållsavfall. Vissa typer av avfall från dessa verksamheter, exempelvis kemikalier och stickande och skärande avfall, ska hanteras på särskilt sätt för att inte skada människors hälsa eller miljö. Stickande och skärande avfall ska förpackas och hanteras så att ingen person vid sophantering kan skada sig (Socialstyrelsen 2011). I Arbetsmiljöverkets föreskrifter (AFS 2005:01) om mikrobiologiska arbetsmiljörisker såsom smitta, toxinpåverkan och överkänslighet, finns regler om hur skärande

och stickande avfall från verksamheter ska förpackas och märkas. Kemikalier, kemikalierester och elektrisk utrustning är också farligt avfall och ska lämnas på särskild plats. Rutiner för hanteringen av det farliga avfallet bör finnas i verksamhetens egenkontroll (AFS 2005:01).

För att transportera farligt avfall som uppkommit i yrkesmässig verksamhet krävs tillstånd från Länsstyrelsen (SFS 2011:927). I annat fall ska ett företag med tillstånd anlitas för att transportera avfallet.

1.3 Kunskap och rutiner hos verksamhetsutövare

I en studie från Storbritannien från 2012 undersöktes förståelsen för, och överensstämmelsen med, reglerna kring hälsa och säkerhet för frisörer och nagelsalonger. Verksamhetsutövarna fick frågor angående deras rutiner och kunskap relaterade till hälsa och säkerhet såsom exponering för kemikalier i inandningsluften, hygien, brandsäkerhet, med mera. Utifrån frågeformulär som delats ut till ca 200 verksamhetsutövare drogs slutsatser om hur väl kunskap och rutiner överensstämde med det gällande regelverket (Harris-Roberts et. al. 2012). Resultaten visade att frisörer och nagelsalonger generellt inte hade skriftliga rutiner för att undvika risker. Majoriteten, 88 %, visade dock förståelse för riskerna förknippade med användningen av kemikalier i verksamheten. En stor del, 58 %, uppgav att de tog hälsokonsekvenser i beaktande när de köpte in nya produkter. I studien jämfördes frisörer och nagelsalonger, vilket visade att frisörer var mer benägna att ta hänsyn till farorna med de produkter som användes än nagelsalonger. Samtidigt använde nagelsalonger handsprit och desinfektionsmedel i större utsträckning än frisörer, vilket dock kan bero på att olika tekniker används i de olika verksamheterna (Harris-Roberts et. al. 2012). Delar av den brittiska studien har inspirerat till detta arbete, även om jag, till skillnad från Harris-Roberts et. al. (2012), valt att fokusera på enbart nagelsalonger, framförallt på grund av begränsade resurser i form av tid.

1.4 Syfte

Att undersöka kunskapen hos verksamhetsutövare på nagelsalonger när det gäller lagar, regler och risker för hälsa och miljö samt vilka rutiner de har.

1.5 Frågeställningar

- Vilka risker för hälsa och miljö är förknippade verksamheten och de produkter som används?
- Vilka rutiner finns i verksamheten för att undvika riskerna?
- Vad känner verksamhetsutövare till om de lagar och regler som deras verksamhet omfattas av?

2. Metod

2.1 Val av metod

Mitt empiriska material består av intervjuer med verksamhetsutövare, en intervju med en miljöinspektör på Malmö stads miljöförvaltning och en mindre litteraturstudie för att ta reda på vilka produkter som används inom nagelteknologi samt vilka hälso- och miljökonsekvenser dessa kan ha. I samband med intervjuerna, som innebar ett besök på den aktuella salongen, gjordes även en enkel okulär besiktning av skicket på salongen. Jag har jämfört resultaten från intervjuerna med det regelverk som finns samt de hälso- och miljökonsekvenser som anges i produkternas säkerhetsdatablad. Studien utfördes under april och maj 2015.

2.2 Urval

2.2.1 Nagelsalonger

Jag har valt att intervjua verksamhetsutövare av nagelsalonger i Malmö. Jag har avgränsat mig till fristående salonger som endast är avsedda för manikyr, d.v.s. jag har uteslutit salonger som är kombinerade frisörer och nagelsalonger. Anledningen var att jag ville ställa frågor till verksamhetsutövare som är ensamt ansvariga för lokalen och rutinerna. Mitt mål var att intervjua fem verksamhetsutövare, geografiskt spridda i Malmö. Till att börja med avgränsade jag mig till salonger som erbjuder akrylnaglar, eftersom akryl avger en starkare doft och är en starkare kemikalie än gelé. Jag började med att fysiskt besöka nagelsalonger på olika platser i staden. Det visade sig vara svårt att få kontakt med den ansvariga personen för verksamheten på detta sätt och jag fortsatte därför mitt sökande genom att istället leta upp salonger via internet och kontakta dem per telefon. Till att börja med kontaktade jag samtliga salonger som erbjuder akrylnaglar – ett tiotal salonger. När de flesta avböjde att ställa upp, inte hade tid för intervjuer eller var svåra att nå, började jag även kontakta de salonger som endast erbjuder gelénaglar. Jag har kontaktat samtliga fristående salonger i Malmö, som jag har kunnat hitta via internet eller som jag har känt till sedan tidigare. Totalt har jag varit i kontakt med ca 15 salonger. När tre intervjuer var genomförda beslöt jag att det, med tanke på min begränsade tid, var tillräckligt. Av de verksamhetsutövare som jag har intervjuat, erbjuder två akrylnaglar och en enbart gelénaglar. Samtliga har manikyr som huvudsaklig verksamhet.

2.2.2 Malmö stad

Som komplement till mina intervjuer med verksamhetsutövare har jag även tagit kontakt med Malmö stads miljöförvaltning för att ta reda på hur de uppfattar kunskaper och rutiner i nagelsalonger. Jag blev hänvisad till miljöinspektör Nadira Catovic, som har mångårig erfarenhet av arbete med hygieniska verksamheter. Jag intervjuade Nadira Catovic efter genomförda intervjuer med verksamhetsutövare på nagelsalonger.

2.2.3 Litteraturstudie

Vid intervjuerna frågade jag vilka produkter som användes i verksamheten. Utifrån detta sammanställde jag en lista över produkterna för att genom säkerhetsdatablad kunna göra en uppskattning av riskerna, vilket kan anses vara en form av en mindre litteraturstudie. Jag har inte kunnat få tag på säkerhetsdatablad över samtliga produkter, men för vissa produkter hittade jag en innehållsförteckning. Jag tog kontakt med distributören via email och bad att få tillgång till säkerhetsdatablad. De svarade genom att skicka en lista över ingredienser, densamma som redan fanns tillgänglig på deras hemsida. Jag hittade ett säkerhetsdatablad för en likvärdig produkt från en annan tillverkare, med samma ingredienser. Genom det kunde jag göra en uppskattning av riskerna med produkten.

2.3 Genomförande

Vid alla kontakter med verksamhetsutövare var jag mycket noggrann med att bemöta personerna med respekt för undvika att någon kände sig kränkt efter vårt samtal. Jag ville inte att personerna kände sig granskade eller misstänkta för att inte sköta sin verksamhet på rätt sätt, eftersom det då förelåg en risk för att de inte ville ställa upp. Jag ville inte heller att verksamhetsutövaren uppfattade att jag underskattade deras kunskap eller tillrättavisade dem under intervjuens gång, vilket jag tror hade kunnat orsaka att personen intog försvarsställning och svarade på ett sätt som kunde ge ett missvisande resultat.

Före intervjuernas start informerade jag intervjupersoner om att de kommer att vara anonyma. Jag kommer nedan att referera till salongerna som *Salong 1*, *2* och *3*. Samtliga verksamhetsutövare som jag har varit i kontakt med har varit kvinnor. Jag kommer därför referera till intervjupersonerna som *hon*.

2.3.1 Utformning av frågeformulär

Vid utformningen av mina intervjufrågor har jag utgått ifrån den lagstiftning och de allmänna råd för hygienisk verksamhet som omfattar nagelsalonger.

I Socialstyrelsens allmänna råd beskrivs mer detaljerat hur de allmänna hänsynsreglerna i Miljöbalken och Förordningen om verksamhetsutövares egenkontroll ska tillämpas för hygieniska verksamheter. I Socialstyrelsens skrift *Yrkesmässig hygienisk verksamhet* finns en sammanställning av de rutiner som bör ingå i egenkontrollen. Nedan följer exempel på allmänna rutiner som syftar till att skydda kunden från hälsorisker. För de verksamheter som innebär risk för blodsmitta bör ytterligare rutiner ingå i egenkontrollen.

Hygienrutiner

- Tvätta händer noggrant vid synlig smuts, efter toalettbesök, mellan varje arbetsmoment eller i övrigt vid behov. Använd flytande tvål och pappershanddukar.
- Desinfektera händerna före varje moment av rent arbete och efter varje moment av smutsigt arbete.
- Se till att naglar är kortklippta
- Undvik klockor och smycken på händer, armar och i ansikte

- Använd särskilda arbetskläder – bör förvaras på arbetsplatsen, åtskilda från privata kläder. Kläderna bör tvättas ofta och vara i ljus färgade material
- Undvik att arbeta vid sjukdom eller då det finns sår som kan innebära en risk för spridning av smitta till kunden

Rengöring, desinfektion och sterilisering

- Rengör och desinfektera verktyg och arbetsytor mellan behandlingarna. Använd gärna engångsmaterial. Om blod kommit på redskapet måste det kasseras.

Skötsel och underhåll

- Lokalerna bör utformas så att rengöring och desinfektion underlättas
- Städa behandlingsrum, toaletter och andra utrymmen dagligen
- Städa enligt ordningen ”från rent till smutsigt”. Gör t ex rent speglar och arbetsytor före golv och toaletter.
- Gör ett schema för att hålla koll på vad som ska göras och hur ofta.
- Textil städutrustning behöver vara tvättbar och ska tvättas efter varje städning.
- Byt ut handdukar eller andra textila material mellan varje kund. Tvätta i minst 60 grader i ca 10 minuter. Använd gärna engångsmaterial.

Avfallshantering

- Farligt avfall, såsom kemikalier eller lysrör, ska vara väl uppmärkt och förvaras så att risk för människors hälsa eller miljön begränsas.
- För att få transportera farligt avfall krävs tillstånd av länsstyrelsen.
- Hushållningsprincipen ska tillämpas och verksamheten ska verka för att uppkomst av avfall förebyggs. Hushållningskravet får dock inte äventyra hygien.

Allergier och överkänslighet

- Använd lågemitterande material och inredning i lokalerna
- Lokaler ska vara lättstädade
- Ha goda städrutiner
- Ventilationen ska ha en luftväxling som håller halten av allergena eller irriterande ämnen på en låg nivå.
- Lokalerna ska vara rökfria
- Använd kosmetiska, hygieniska och kemiska produkter som innebär en liten risk för allergi.

(Socialstyrelsen 2011)

Efter att ha gjort ett utkast av frågeformuläret lät jag Erika Hibe, hälsoskyddsinspektör på Svedala kommun, läsa igenom frågorna och komma med synpunkter. Hon föreslog bland annat att jag skulle lägga till en fråga om rutiner vid blödning hos kunderna. Därefter genomförde jag en pilotintervju med en bekant som har arbetat som nagelteknolog i flera år och som tidigare drivit sin egen nagelsalong. Efter den genomförda pilotintervjun justerade jag en del formuleringar. Se bilaga för frågeformulär.

3. Resultat

3.1 Risker förknippade med produkterna

Vid intervjuerna frågade jag vilka produkter som användes i verksamheten. Jag gjorde en lista över produkterna för att genom säkerhetsdatablad kunna göra en uppskattning av riskerna med produkterna som används i varje salong. I det följande redovisas resultaten.

3.1.1 Risker enligt säkerhetsdatablad

Vid salong 2 används bland annat geléprodukter från märket *O.P.I.* kallade *O.P.I. axxium*. Utifrån de säkerhetsdatablad för kemikalier (*Material Safety Data Sheets: MSDS*) jag har tagit del av är produkterna brandfarliga, något hälsoskadliga och något reaktiva (*O.P.I. MSDS-143; O.P.I. MSDS-138*). De kan även vara irriterande för huden. I säkerhetsdatabladen finns ingen information om ekologiska effekter. Produkten anses inte vara hormonstörande, reproduktionsstörande eller cancerframkallande (*O.P.I. MSDS-143; O.P.I. MSDS-138; O.P.I. MSDS-137*). Vid salong 1 och 3 används både akrylprodukter och geléprodukter. Jag har inte kunnat hitta någon information överhuvudtaget om produkterna som används i salong 3. För produkterna i salong 1 har jag hittat en lista över ingredienser, men inte något säkerhetsdatablad. Produkterna är från märket *Akzent Direct*. Jag tog kontakt med distributören via email och bad att få tillgång till säkerhetsdatablad. De svarade genom att skicka en lista över ingredienser, densamma som fanns att tillgå på deras hemsida. En av produkterna, kallad *Connector/soft primer* är en akrylprimer som innehåller *Ethyl acetat, Isopropylendifenyl, Bisoxhydroxypropyl, Metakryl* samt *Hema* (*Akzent Direct 2014*). Jag hittade ett säkerhetsdatablad för en likvärdig produkt från en annan tillverkare, med samma ingredienser. Genom det kunde jag göra en uppskattning av riskerna med produkten. Säkerhetsdatabladet gör gällande att produkten är mycket brandfarlig och orsakar irritationer på hud och i luftvägar. Vid inandning kan personer även må dåligt och uppleva yrsel och dåsighet (*Nail System International NSI-118*). Enligt säkerhetsdatabladet bör levande ljus undvikas i miljöer där produkten används och ventilationen ska vara mycket god. I salong 3 används också en akrylprimer, för vilken jag inte har kunnat bedöma riskerna.

Efter att ha gått igenom ingredienser och säkerhetsdatablad kan jag konstatera att riskerna med produkterna som används i de salonger jag har besökt är likvärdiga. De vanligaste riskerna är hud- och ögonreaktioner samt luftvägsbesvär vid inandning av t ex damm från puder (*International Nail Manufacture 2004*). Akrylprimern, som används i salong 1, är den som är förknippad med störst risker; hög brandrisk, hud-, luftvägs- och ögonreaktioner samt allergier. Den kan även ge toxikologiska effekter som yrsel och dåsighet (*Nail System International NSI-118*).

3.1.2 Toxikologiska effekter

Enligt en brittisk studie, vars syfte var att hitta en lösning för att minska VOC i luften på nagelsalonger, finns få studier som har utrett de toxikologiska effekterna av *ethyl methakrylat*. Ämnet liknar *methyl methakrylat*, vilket är förbjudet att använda i nageltillverkning på grund av att det kan orsaka tillfällig astma (Lee et. al., 2000). Båda ämnena har toxikologiska egenskaper som kan orsaka hudallergi och irritation i ögon och luftvägar (Lee et. al., 2000). Lee et. al. (2000) föreslog att exponeringen av VOC från nagelvårdsprodukter skulle reduceras med hjälp av ett arbetsbord med inbyggd ventilation (Lee et. al., 2000).

3.1.3 Allergier

I en studie där allergier orsakade av akrylnagelprodukter undersöktes, konstaterades att produkterna kan orsaka eksem – dermatit – på fingertopparna (Tammaro et. al. 2014). Allergierna kan uppkomma månader eller år efter användning av akrylnaglar eftersom symtomen förhalas över tid. Besvären kan spridas till händer och armar och försvinner vanligtvis när användning av akryl eller metakrylat upphör (Tammaro et. al. 2014). Enligt en annan liknande studie kan i svårare fall permanenta besvär uppkomma och luftburen överkänslighet kan också uppstå (Sanchez-Perez et. al. 2008). Sanchez-Perez et. al. (2008) menar att instruktionerna för kemiska produkter generellt är otillräckliga eftersom de inte alltid innefattar alla de kemiska substanser som produkterna innehåller. De menar att säkerhetsmask, rockar och handskar kan skydda mot kontaktallergi mot akryler och metakrylater, men att latex, vinyl, polyeten och nitrilgummi inte skyddar mot dermatit hos känsliga personer (Sanchez-Perez et. al. 2008).

3.2 Kunskap och rutiner

Som konstaterats ovan är de största riskerna med verksamheten dels relaterade till de kemiska produkter som används; allergier/överkänslighet, brandrisk samt toxikologiska effekter och dels förknippade med hygien; smitta och infektioner. Mina intervjuer har bland annat syftat till att ta reda på huruvida verksamhetsutövarna har kunskap om riskerna samt vilka rutiner de vidtar för att undvika dessa. I det följande kommer jag att redovisa resultatet.

3.2.1 Hygienrutiner

Samtliga intervjupersoner uppgav att de har rutiner för handtvätt. De menade att de tvättade händerna ofta – innan och efter varje kund – samt att kunderna tvättade sina händer innan behandlingen påbörjas. Samtliga salonger hade ett tvättställ i salongen med flytande tvål och pappershanddukar samt handsprit vid arbetsbordet. Detta stämmer väl överens med Socialstyrelsens allmänna råd. Vidare rekommenderar Socialstyrelsen att naglar ska vara kortklippta, att händer, armar och ansikte ska vara fria från smycken och att personalen ska bära särskilda arbetskläder, gärna i ljus färgat material. Arbetskläderna bör tvättas på arbetsplatsen (Socialstyrelsen 2011). Ingen av intervjupersonerna, eller deras anställda, följde dessa riktlinjer. Samtliga intervjupersoner hade långa naglar, bar smycken och var klädda i privata, färgglada, kläder.

Arbetsytor och verktyg ska desinfekteras och rengöras mellan behandlingarna. Om det har kommit blod på redskapet ska det kasseras (Socialstyrelsen 2011). Intervjupersonerna fick redogöra för hur de går tillväga vid rengöring samt vilka rutiner de har vid tillfällen då en kund av misstag börjar blöda. Redogörelsen för rengöring av arbetsytor och verktyg vid ett normalt förfarande stämde vid samtliga salonger väl överens med

Socialstyrelsens allmänna råd. Däremot avvek rutinerna något från riktlinjerna när det gäller att undvika blodsmitta. Alla verksamhetsutövare uppgav samma rutiner: De stoppar blödningen med en kräm, kasserar engångsredskap och desinfekterar verktyg som ska användas igen. Enligt de allmänna råden ska samtliga redskap kasseras (Socialstyrelsen 2011). Det finns med andra ord utrymme för förbättringar när det gäller rutiner för att undvika blodsmitta i de tre verksamheterna.

3.2.2 Skötsel och underhåll

Lokaler ska vara utformade så att rengöring och desinfektion underlättas (Socialstyrelsen 2011). Salong 1 och 3 var till synes rena och enkelt utformade, vilket underlättar städning och rengöring. I salong 2 fanns synligt damm och smuts på ytor. Lokalen var liten och inredd med ett litet arbetsbord, en soffa med kuddar, samt en avskärmning i trä dekorerad med lösa tygstycken. Inredningen kan vara svår att rengöra då tyger kan ansamla damm och smuts. Enligt Socialstyrelsen ska behandlingsrum, toaletter och andra utrymmen städas dagligen i ordningen ”rent till smutsigt”. Det ska även finnas ett städschema (Socialstyrelsen 2011). Salong 1 och 3 hade ett städschema, men städade inte hela lokalen dagligen. De hade inte heller ett uttalat ”rent till smutsigt”-tänk i städningen. Verksamhetsutövaren i salong 2 uppgav att hon städade vid behov. Om textila material används i behandlingen ska de bytas ut efter varje kund och tvättas i minst 60 grader (Socialstyrelsen 2011). Salong 1 och 2 använde uteslutande engångshanddukar, medan salong 3 använde textila handdukar som tvättades efter varje kund, i en tvättmaskin som fanns i lokalerna. Sammantaget kan jag konstatera att samtliga borde städa oftare. I salong 1 och 3 fanns utrymme för små förbättringar medan salong 2 hade undermåliga rutiner när det gäller städning.

3.2.3 Hälsa och säkerhet

Samtliga verksamhetsutövare ansåg att de hade den kunskap som behövs för att bedriva en säker verksamhet. Enligt säkerhetsdatablad samt Socialstyrelsens allmänna råd framgår att de största riskerna med nagelverksamheter är överföring av blodsmitta och infektioner, brandrisk samt allergier och överkänslighet hos kunderna. Utifrån svaren från intervjuerna framstår det som att verksamhetsutövarnas fokus generellt ligger på kundnöjdhet, snarare än ovan nämnda risker. Verksamhetsutövaren av salong 1 ansåg att den största risken med verksamheten uppstår vid bristande kunskap hos personen som utför behandlingen. Hon betonade att det är viktigt att veta att naglarna kan få permanenta skador om naglarna filas ner för mycket. Hon påpekade också att det finns stor risk för nagelsvamp om personen som utför behandlingen inte har korrekt kunskap. Hon ansåg dock att hon själv och de som arbetar i hennes salong hade kunskap för att undvika detta. Verksamhetsutövaren på salong 2 menade att den största risken med verksamheten är att den påbyggda nageln ska ramla av tidigare än avsett. Hon hade observerat att naglarna inte håller lika länge på personer med nedsatt immunförsvar, exempelvis på grund av bantning eller sjukdom. När jag frågade henne vad hon gjorde för att undvika allergier eller överkänslighet hos kunderna svarade hon: ”Det är inte allergier, det är svamp.” Hon beskrev att kunderna kan få nagelsvamp under den påbyggda nageln om den sitter löst. Verksamhetsutövaren i salong 2 hade identifierat risken för svamp. Däremot framstår det som att hon inte ansåg att det finns någon risk för allergier. Verksamhetsutövaren på salong 3 uppgav att den största risken med verksamheten är att det kan bli

problem med avloppet, eftersom salongen även erbjuder pedikyr med fotbad. I diskussionen som följde framgick att riskbedömningen baserades på att hon ansåg att det fanns så god kunskap om hygien och säkerhet i verksamheten att inget värre kunde inträffa: ”Jag har drivit salongen i nästan åtta år, jag vet hur man ska göra.”.

Arbetet som utförs i en nagelsalong kräver ett antal skyddsåtgärder. Väl dimensionerad ventilation behövs dels i hela lokalen och dels vid varje arbetsplats för att syresätta lokalen, men även för att driva bort emissioner och fildamm som uppstår vid arbetsmomenten. Ingen av intervjupersonerna hade tagit hänsyn till ventilationen vid val av lokal. Det framstod som att de ansåg att detta låg utom deras kontroll, eller att det inte var deras ansvar. På frågan hur de hade tänkt när det gäller ventilation svarade verksamhetsutövaren i salong 2 kort och gott: ”Jag vet inte”. Intervjupersonen i salong 3 verkade närmast förbryllad över min fråga. Hon pekade upp i taket och sa: ”Hur ska jag förklara...? Det finns redan ventilation!”. Dock var de väl medvetna om att punktugsug behövs vid arbetsbordet, då de själva har erfarit störande damm och emissioner vid arbetsmomenten. Salong 2 hade trots det inget punktugsug vid arbetsbordet, främst av kostnadsskäl. Verksamhetsutövaren använde sig av munskydd under arbetet och dammet från nagelfilen sögs upp med en handdammsugare efter varje kund. På grund av de störande emissionerna hade hon slutat erbjuda akrylnaglar.

Flera av produkterna som används är brandfarliga och jag frågade intervjupersonerna vad de gjorde för att minska brandrisken. Ingen av intervjupersonerna hade tänkt på att de hanterat brandfarliga produkter och två av dem uppgav att de regelbundet tände levande ljus i lokalen. Salong 3 hade högre brandsäkerhet. Där fanns tillgång till brandsläckare och personalen undvek att tända levande ljus.

Kemiska produkter ska förvaras på ett betryggande sätt, exempelvis så att barn inte kan komma åt dem (Kemikalieinspektionen 2013). Vid besöket på salong 3 observerade jag att ett barn vistades i salongen medan föräldern fick en behandling. Bredvid barnet förvarades nagellack och andra nagelprodukter i ett olåst skåp. Ingen av salongerna förvarade kemiska produkter inlåsta.

3.2.4 Allergi och överkänslighet

Flera av produkterna som används i nagelverksamhet är förknippade med allergi och överkänslighet. Verksamhetsutövarna på salong 1 och 3 var medvetna om risken för allergi och överkänslighet hos kunderna, medan verksamhetsutövaren på salong 2 svarade att det inte rörde sig om allergi utan nagelsvamp. Verksamhetsutövaren på salong 1 påpekade att det är viktigt att endast applicera produkten på nageln och undvika att den kommer i kontakt med hud eller nagelband. Verksamhetsutövaren i salong 3 beskrev att de på salongen hade ett antal olika produkter att välja mellan, där de valde en ”mildare” produkt i de fall kunden uppvisade tecken på allergi.

3.3 Kunskap om lagar och regler

Ingen av intervjupersonerna kände till de allmänna hänsynsreglerna i Miljöbalken eller att deras verksamhet omfattas av dessa. De kände inte heller till begreppet *egenkontroll* eller att deras verksamhet ska ha en sådan.

Enligt produktvalsprincipen, 2 kap 4 § Miljöbalken, ska verksamhetsutövare undvika att använda sådana produkter som medför, eller befaras medföra, olägenhet för människors hälsa om den kan ersättas med någon annan som är bättre (SFS 1998:808). Ingen av intervjupersonerna

tog hänsyn till denna princip vid val av produkter. Samtliga intervjupersoner svarade att kvalitet i avseendet kundnöjdhet var viktigast vid val av produkter. Jag frågade om de tog hänsyn till hälsa och miljö. Salong 1 och 3 uppgav att de endast tog in produkter som är godkända i EU och att de därför litar på att produkterna är säkra. ”Det är vi själva som bestämmer vilka märken som är bra. Vi tar inte vad som helst. Allt är godkänt i EU så det är inga konstigheter.”

Nadira Catovic på Malmö stads miljöförvaltning hade uppfattningen att verksamhetsutövare av nagelsalonger inte alltid känner till att de bör beställa produkter inom EU för att vara säkra på att produkterna uppfyller krav på innehåll, märkning m.m. Hon hade observerat att vissa salonger beställer produkter från USA, Kina eller andra länder där produkterna är billigare. Dessa länder har en lagstiftning som skiljer sig från EU:s och därmed är det stor risk att produkterna innehåller förbjudna ämnen eller inte har en korrekt märkning.

Enligt Förordningen om verksamhetsutövers egenkontroll (1998:901) ska hygieniska verksamheter ha en förteckning över kemikalier, såsom städkemikalier och kosmetiska produkter (SFS 1998:901). Ingen av verksamheterna hade detta. När jag frågade om verksamheten hade en kemikalieförteckning svarade en av intervjupersonerna ”Jag har det i huvudet”.

I en nagelverksamhet uppstår vanligtvis farligt avfall, såsom förpackningar med nagellacksrester, lysrör, UV-lampor, elektronikavfall m.m. Detta avfall ska förvaras väl uppmärkt på en plats där risk för människors hälsa eller miljön begränsas (Socialstyrelsen 2011). Verksamhetsutövarna får inte själva transportera avfallet till en återvinningsstation utan att ha anmält detta till Länsstyrelsen (SFS 2011:927). Jag frågade verksamhetsutövarna om det uppstår farligt avfall i deras verksamhet samt vad de gör med detta avfall. Ingen av intervjupersonerna förstod frågan. Efter att jag gett exempel på vad som räknas som farligt avfall uppgav de att det förekommer farligt avfall i verksamheten. Salong 1 och 2 behandlade sitt farliga avfall på samma sätt som en privatperson. De tog hem avfallet och bar eller körde sedan iväg det till en återvinningsstation. Salong 3 hade tillgång till sortering av farligt avfall i anslutning till salongen, som är belägen i ett köpcenter.

Nadira Catovic på miljöförvaltningen poängterade att det är upp till verksamhetsutövaren att veta vilka lagar och regler som gäller för verksamheten. Jag frågade Nadira hur hon uppfattar kunskapsnivån hos dem som driver nagelsalonger. Hon menade att det är svårt att veta, eftersom verksamheterna inte längre är anmälningspliktiga och miljöförvaltningen inte har tillsyn över dem i samma utsträckning som förut. Däremot beskrev hon att det händer att verksamhetsutövare hör av sig med frågor gällande vad de ska tänka på. Som exempel tog hon ett mail som förvaltningen för ett tag sedan mottog från en ägare till en nagelsalong. Verksamheten stod i begrepp att byta lokal och ägaren hörde av sig för att hyresvärden hade haft frågor gällande krav på ventilation och installationer i lokalen. I mailet undrade verksamhetsutövaren om miljöförvaltningen kunde skriva ut ett intyg på att de inte hade några krav på sig som nagelverksamhet, eftersom de inte är anmälningspliktiga. Miljöförvaltningen informerade verksamhetsutövaren om att de inte kunde skriva ut ett intyg eftersom nagelsalongen har en rad krav som de behöver leva upp till. Exemplet tyder på att det finns bristande kunskaper hos fler verksamhetsutövare än dem jag har intervjuat.

3.4 Generellt om kunskapen

Sammanfattningsvis finns flera brister i de intervjuade verksamhetsutövarnas rutiner och de har mycket begränsade kunskaper om risker samt om vilka lagar och regler som omfattar verksamheten.

Enligt kunskapskravet, 2 kap. 2 § Miljöbalken (1998:808), ska verksamhetsutövare ha den kunskap som krävs för att bedriva en verksamhet som inte orsakar olägenhet för människor eller miljö (SFS 1998:808). Nadira Caticvic beskrev att hon uppfattar att de som har en svensk, seriös, utbildning har bättre kunskap. Hon berättade att flera personer som utbildar nagelteknologer har hört av sig till miljöförvaltningen för att få information om vilka lagar och regler som gäller och vad de ska tänka på. Hon menade därmed att risken med att ha en utbildning från ett annat land är att de har andra regler och en annan lagstiftning. Samtliga av de verksamhetsutövare jag har intervjuat har haft en utländsk utbildning. Verksamhetsutövarna för salong 1 och 3 förklarade att de hade sökt efter information om vad som gäller för deras verksamhet i Sverige. Verksamhetsutövaren av salong 1, som har sin utbildning från Finland och som inte pratar svenska, berättade att hon hade försökt hitta information om regler och vad hon behövde känna till när hon startade sin salong för ca ett år sedan. ”Jag letade, men det var svårt att hitta någon information. All information var på svenska och det fungerar inte så bra att översätta med exempelvis Google Translate”. Samtliga som jag har intervjuat har varit invandrade svenskar, med begränsade språkliga kunskaper i svenska. Detta kan dock inte anses som representativt för nagelsalongerna i Malmö, då flera av dem jag har varit i kontakt med för att försöka boka en intervju har varit födda svenskar.

3.5 Sammanfattning av resultat

- *Risker med produkterna*
De vanligaste riskerna med produkterna är hud- och ögonreaktioner samt luftvägsbesvär. De allvarligaste riskerna är brandrisk, hud-, luftvägs- och ögonreaktioner, allergier samt toxikologiska effekter som yrsel och dåsighet.
- *Hygienrutiner*
Samtliga salonger hade fungerande handtvättsrutiner, men saknade speciella arbetskläder, hade långa naglar och bar smycken. Det fanns utrymme för förbättringar när det gäller rutiner för att undvika blodsmitta i alla tre verksamheter.
- *Skötsel och underhåll*
I två av salongerna saknades mer frekvent städning, medan en salong hade undermåliga städrutiner och inredning som var svår att rengöra.
- *Hälsa och säkerhet*
Verksamhetsutövarna hade generellt sett liten kunskap om de största riskerna med verksamheten. En av verksamheterna saknade punktutsug vid arbetsbordet och två av verksamheterna hade bristande brandsäkerhet. Samtliga salonger förvarade kemiska produkter på ett olämpligt sätt. Två av salongerna hade rutiner för att undvika allergier, medan en inte ansåg att det kunde uppstå allergier.
- *Lagar och regler*
Verksamhetsutövarna hade överlag låg kännedom om de lagar och regler som omfattar verksamheten. Följaktligen hade de även bristande lagefterlevnad. Ingen av dem tog hänsyn till produktvalsprincipen vid val av produkter. Samtliga förvarade kemikalier på ett olämpligt sätt och ingen av dem hade någon kemikalieförteckning. Två av salongerna tillämpade olaglig transport av farligt avfall och en av dem bröt mot kunskapskravet i Miljöbalken.

4. Diskussion

4.1 Konsekvenser av bristande kunskap och rutiner

Ingen av intervjupersonerna, eller deras anställda, bar speciella arbetskläder, de hade alla långa naglar och bar smycken. Detta strider mot Socialstyrelsens allmänna råd och kan orsaka överföring av smitta och infektioner mellan kunder och verksamhetsutövare (Socialstyrelsen 2011). Socialstyrelsen rekommenderar att samtliga redskap ska kasseras om de blivit kontaminerade med blod, även de som inte är engångsverktyg (Socialstyrelsen 2011). Verksamhetsutövarna uppgav att de desinfekterade, men inte kasserade, permanenta redskap som kontaminerats med blod. Detta innebär en något ökad risk för blodsmitta i verksamheterna. Två av salongerna hade ett städschema, men städade inte lika ofta som Socialstyrelsen rekommenderar. De hade inte heller ett uttalat ”rent till smutsigt”-tänk i städningen. I en av verksamheterna fanns en hel del brister i städrutiner och lokalen var inte lämpligt inredd. Det fanns synligt damm och smuts på ytor och lokalen var inredd med mycket tyger som försvårar städning och rengöring. Även sådana brister ökar risken för att sprida smitta.

Ingen av intervjupersonerna hade tänkt på att de hanterade brandfarliga produkter och två av dem uppgav att de regelbundet tände levande ljus i lokalen. Enligt säkerhetsdatabladet till den produkt som är mest skadlig, akrylprimern, är produkten mycket brandfarlig och levande ljus ska undvikas i miljöer där produkten hanteras (Nail System International NSI-118). Verksamhetsutövarna hade inte tänkt på att produkterna de använder är brandfarliga. Avsaknaden av kunskap i detta avseende innebär en ökad brandrisk.

Produkter ska förvaras på ett betryggande sätt, exempelvis så att barn inte kan komma åt dem (Kemikalieinspektionen 2013). Ingen av salongerna hade sina kemikalier inlåsta, vilket innebär en risk. Vid ett av besöken observerade jag ett barn som vistades i salongen medan föräldern fick en behandling. Bredvid barnet förvarades nagellack och andra kemiska produkter i ett olåst skåp. Barn utgör inte kundgruppen, men eftersom kunder händelsevis kan ta med sina barn till salongen, bör lokalen utformas så att barn inte utsätts för risk.

4.2 Malmö stads information till verksamhetsutövare

Jag har intervjuat tre verksamhetsutövare. Det finns betydligt fler nagelsalonger i Malmö och flera risker föreligger om de inte har tillräcklig kunskap för att undvika olägenhet för människors eller miljö. I mina intervjuer har jag fått flera exempel på att det är svårt att förstå vad som egentligen gäller för nagelsalonger. Ett exempel är Nadira Catovic vittnesmål om verksamhetsutövaren som ville ha ett intyg på att de inte har några krav på sin verksamhet. Ett annat exempel är intervjupersonen som beskrev att hon aktivt hade sökt information, men inte hittat det hon sökte.

En sökning på Malmö stads hemsida med sökorden *nagel* och *nagelsalong* ger bland annat en sökträff på en blankett med rubriken *Information om verksamhet för hygienisk behandling* (Malmö stad, 2012, *Information om verksamhet för hygienisk behandling*). Den är till för den som vill informera myndigheterna om att de ska starta en icke anmälningspliktig hygienisk verksamhet. På blanketten finns en informationsruta som anger följande:

Er verksamhet är sedan 1 januari 2008 inte längre anmälningspliktig enligt 38 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd men ska ändå precis som de anmälningspliktiga uppfylla de uppräknade kraven i de broschyrer ni får av Miljöförvaltningen. Dessutom har miljönämnden kvar tillsynen över verksamheten. Miljöförvaltningen registrerar därför de uppgifter som ni har kommit in med. (Malmö stad, 2012, Information om verksamhet för hygienisk behandling)

I texten anges att kraven som gäller för icke anmälningspliktiga verksamheter uppräknas i broschyrer som tillhandahålls av miljöförvaltningen. Nadira Catovic berättade att miljöförvaltningen tidigare delade ut broschyrer till hygieniska verksamheter. Hon beskrev att miljöförvaltningen för några år sedan bytte ut sina broschyrer mot information på hemsidan i samband med att informationen i broschyrerna blev inaktuell när lagstiftningen ändrades. Nadira lät mig ta del av ett exemplar riktad till nagelsalonger. I den finns bland annat en hänvisning till Socialstyrelsens allmänna råd och skriften *Yrkesmässig hygienisk verksamhet*. Den ger i korthet exempel på vad verksamhetsutövaren ska tänka på när det gäller lokalens utformning, utrymmen för städ och handtvätt, ventilation samt goda hygienrutiner. Den innehåller även information om riskavfall och egenkontroll (Malmö stad, 2003, *Nagelbyggnad*). Nadira Catovic beskrev att kommunen försökte sammanfatta den viktigaste informationen, riktad till icke anmälningspliktiga hygieniska verksamheter, och samla den på hemsidan. Bland de regler som finns beskrivna på Malmö stads hemsida under rubriken *Verksamheter utan anmälningsplikt* framgår bland annat att verksamhetsutövaren ska uppfylla kunskapskravet i Miljöbalken, upprätta rutiner för kontroll av utrustning, rengöring av redskap, städning av lokalen och ventilation samt att en kemikalieförteckning ska finnas (Malmö stad 2015a). Under rubriken *Regler för ej anmälningspliktiga verksamheter* framgår att det är frivilligt att informera miljöförvaltningen om sin verksamhet. Det framgår också att egenkontrollen inte behöver vara nedskriven, men att rutiner för att förebygga olägenhet för människa och miljö ska finnas (Malmö stad 2015b). Med andra ord framgår väsentlig information för verksamheter utan anmälningsplikt, dock saknas en hänvisning till Socialstyrelsens allmänna råd. Det kan också vara förvirrande för verksamhetsutövare med en hänvisning till broschyrer som inte längre är i bruk. Hur som helst går det inte att komma ifrån att det är verksamhetsutövarens ansvar att leta upp relevant information och det går alltid att kontakta kommunen för att ställa frågor. Under rubriken *Verksamheter utan anmälningsplikt* hänvisas de som ska starta ett nytt företag till Malmö stads företagslots (Malmö stad 2015a). Enligt information på Malmobusiness.com kan företagare höra av sig till företagslotsen för att ställa frågor om bland annat regler och tillstånd (Malmö Business 2015). Ingen av verksamhetsutövarna hade tagit kontakt med kommunen för att få information.

4.3 Ett språkligt moment 22

Det är alltså verksamhetsutövarens ansvar att ta reda på vad som gäller för deras verksamhet. En faktor som dock kan vara ett hinder är den språkliga barriär som finns mellan en del verksamhetsutövare och den tillgängliga informationen. Samtliga som jag har intervjuat har varit invandrade från ett annat land, med begränsade språkliga kunskaper i svenska. Jag vill emellertid förtydliga att detta inte representativt för nagelsalongerna i Malmö, då flera av dem jag har varit i kontakt med för att försöka boka en intervju har varit infödda svenskar. För dem som inte pratar eller läser flytande svenska, kan det dock vara svårt att ta till sig den information som finns tillgänglig, då det mesta är skrivet på svenska. De förväntas trots det känna till relevanta regler och lagstiftning och de förväntas även kunna svenska. Nadira Catovic på miljöförvaltningen påpekade att de i informationen på Malmö stads hemsida har arbetat med att hålla språket så enkelt som

möjligt och lätt att förstå. ”Förut fick vi kritik för att vi hade ett alltför byråkratiskt språk i vår kommunikation. Sedan dess har vi jobbat med att förenkla språket så mycket som möjligt för att även dem med begränsade kunskaper i svenska ska kunna förstå.”

Verksamhetsutövaren på salong 2 beskrev att hon upplevde det som alltför lätt för personer med invandrabakgrund att starta en nagelverksamhet. Hon berättade att hon blev uppmuntrad av arbetsförmedlingen att starta ett eget företag då hon var arbetslös. Hon är invandrad från Kina och beskrev att hon hade svårt att lära sig svenska när hon kom till Sverige. Hon hade svårt att ta ett jobb på grund av sina språkliga svårigheter och kunde inte heller studera på svenska. På arbetsförmedlingen föreslog de att hon kunde starta ett eget företag. Hon är estetiskt lagd och beslöt att hon ville arbeta som nagelteknolog. En svensk utbildning kostade mer än hon hade råd med, och efter en del kalkylerande kom hon fram till att det var mest ekonomiskt fördelaktigt att ta en utbildning i Kanada, där hon kunde få samma utbildning mycket billigare – resekostnader inräknade. Hon fick en kanadensisk utbildning, ett Starta eget-bidrag från arbetsförmedlingen och startade sin egen nagelstudio för tre år sedan. Hon bedriver nu en nagelsalong som enligt mina observationer har en del brister när det gäller bland annat städning och utformning av lokalen och hon har ingen kunskap om de lagar och regler som hennes verksamhet omfattas av.

Samtidigt ansåg verksamhetsutövaren på salong 1 att informationen var bristfällig då hon ville starta sin verksamhet. Hon förklarade att hon ville ta reda på vad som gäller för hennes verksamhet för att vara beredd vid ett eventuellt tillsynsbesök från myndigheterna. Vid en internetsökning fick hon bara sökträffar på svenska kunde inte ta till sig informationen. Arbetsförmedlingen hänvisade till Almi för rådgivning. Almi är ett företag som bland annat erbjuder rådgivning för personer med utländsk bakgrund, som vill starta eget företag (Almi 2015). Jag har varit i kontakt med Almi för att fråga vilken typ av information de tillhandahåller i sin rådgivning. Enligt deras kundtjänst handlar rådgivningen till stor del om marknadsföring och ekonomi. De tillhandahåller ingen juridisk rådgivning till personer som vill starta företag (Telefonkontakt 2015-04-20). Det är helt och hållet upp till verksamhetsutövarna att ta reda på vilken lagstiftning som är aktuell. Det kan dock vara svårt att leta efter något som man inte vet finns. Sverige har en stor andel invånare som har begränsade kunskaper i svenska. Verksamhetsutövarna förväntas följa svenska lagar, skrivna på svenska, oavsett om de förstår svenska eller inte. Frågan är vems ansvar det är att även icke svenskatalande verksamhetsutövare har relevanta kunskaper för att bedriva en laglig och säker verksamhet.

4.4 Arbetsmiljöaspekter

Syftet med denna studie har inte varit att undersöka arbetsmiljön på salongerna. Ett flertal av de salonger jag har varit i kontakt med för att boka intervjuer har haft anställda. Jag har inte undersökt deras villkor och inte heller deras kunskap gällande miljö och hälsa, utan har fokuserat på ägarens kunskaper. Arbetsmiljön för dem som utför arbetet är emellertid en icke försumbar aspekt av de risker jag har diskuterat i studien. De personer som utsätts för miljön på salongerna dagligen är också de som med störst sannolikhet råkar ut för riskerna. Exempelvis vittnade intervjupersonen i min pilotintervju, som under ett antal år drev en egen nagelsalong, om att flera av hennes kollegor har utvecklat allergier och tvingats sluta. Under mina besök på de salonger som har anställda har jag observerat att ägaren ofta är frånvarande och de anställda, typiskt sett unga personer, är de som utför arbetet. Frågan är vad de känner till om riskerna och vad detta får för konsekvenser.

4.5 Felkällor

Mina studier bygger på ett mycket begränsat antal intervjuer, varför resultaten endast ska tolkas som en indikation. Jag kontaktade ca 15 nagelsalonger och endast tre personer ställde upp på en intervju, en av dem efter viss övertalning från min sida. Utöver de tre jag har intervjuat gick en person motvilligt med på att ställa upp på en intervju, men dök inte upp på avtalad tid. Ytterligare två verksamhetsutövare uppgav att de var intresserade av att ställa upp vid ett senare tillfälle. När jag enligt överenskommelse kontaktade dem igen, två veckor senare, svarade ingen av dem och de ringde inte tillbaka efter att jag lämnat ett meddelande. Vid en del salonger har den ansvariga för verksamheten varit svår att nå och i vissa fall har personerna jag pratat med varit skeptiska, på gränsen till otrevliga. Flera verksamhetsutövare har uppgett att de har en hög arbetsbelastning och detta kan vara en orsak till att få har velat ställa upp på intervju. Jag har försökt vara flexibel med tiderna, men även jag har haft mycket begränsat med tid för att utföra intervjuerna. Jag har även upplevt att flera verksamhetsutövare har varit omotiverade och inte ansett att de får ut något av att ställa upp. Detta kan vara ännu en anledning till mina motgångar i försöken att hitta intervjupersoner. En aspekt värd att diskutera är vad det är som gör att personerna är omotiverade att ställa upp på intervjuer. Av de verksamhetsutövare jag har träffat, anser samtliga att de bedriver en säker verksamhet. Kanske är en del av dem som inte har velat ställa upp rädda för att jag ska upptäcka brister i deras verksamhet.

5. Slutsatser

Syftet med arbetet har varit att undersöka riskerna med produkterna som används i nagelsalonger, samt kunskapen hos verksamhetsutövare när det gäller lagar, regler och risker för hälsa och miljö. Syftet har även varit att undersöka verksamhetsutövarnas rutiner för att undvika riskerna.

Generellt sett hade verksamhetsutövarna mer kunskaper om risker, såsom smittspridning och allergier, än om lagar och regler. När det gäller rutiner för att undvika risker fanns brister i samtliga salonger, även om det förelåg stora skillnader salongerna emellan.

- De största riskerna med produkterna är allergier/överkänslighet, toxikologiska effekter i form av yrsel och dåsighet samt brandrisk. I övrigt är verksamheten förknippad med risken att sprida smitta och orsaka infektioner.
- Vid samtliga salonger fanns förbättringspotential framförallt gällande arbetskläder samt rutiner vid blödning hos kunderna. Ingen av verksamhetsutövarna hade reflekterat över brandrisken och två av salongerna hade brister i brandsäkerheten.
- De rutiner som generellt sett var mest välfungerande i verksamheterna var hygienrutinerna, främst gällande handtvätt, användning av handdukar samt städning.
- Verksamhetsutövarna hade låg kännedom om de lagar och regler som omfattar verksamheten och brister i lagefterlevnad observerades.

5.1 Förslag till vidare studier

Jag har fått indikationer på att det finns en språklig barriär mellan icke svensktalande verksamhetsutövare och tillgänglig information. Detta bör vara ett problem som sträcker sig utanför den bransch jag har studerat och är värt att undersöka vidare. Jag har inte undersökt arbetsmiljön för dem som utför arbetet. Arbetsmiljön är dock en icke försumbar aspekt av de risker jag har diskuterat i studien. De anställdas villkor och kunskap gällande miljö och hälsa, samt arbetsmiljön för verksamhetsutövarna, bör undersökas vidare.

Tack

Till att börja med vill jag tacka de verksamhetsutövare som har ställt upp på intervjuer. Jag vill även tacka Nadira Catovic på Malmö stad för intervju och information om miljöförvaltningens arbete. Tack till Erika Hibe på Svedala kommun för hjälp med frågeformulär och tack till min handledare Maria Hansson vid Lunds Universitet.

Referenser

- AFS 2005:01 Mikrobiologiska arbetsmiljörisker – Smitta, toxinpåverkan, överkänslighet
Stockholm: Arbetsmiljöverket
- Akzent Direct (2014) Akzent direct GMBH Produkt Inholdstoffe Hämtad: 2015-04-30
http://www.akzent-direct-gmbh.com/fileadmin/data/file/onlineshop/INCI_Liste_MRZ_2014.pdf
- Almi (2015) Om Almis rådgivning, hämtad: 2015-05-01 <http://www.almi.se/Om-Almis-radgivning/>
- Goldin L.; Ansher, L.; Berlin, A.; Cheng, J.; Kanopkin, D.; Khazan, A.; Kisivuli, M.; Lortie, M.; Bunker Peterson, E.; Pohl, L. (2014) Indoor air quality survey of nail salons in Boston, *Journal of immigrant and minority health*, june 2014, 16 3, p508-p514, 7p
- Harris-Roberts, J.; Bowen, J.; Sumner, J.; Fishwick, D. (2012) Health and safety inspections of hairdressing and nail salons by local authority environmental health practitioners, *Human Sciences Unit and Centre for Workplace Health*, Health and Safety Laboratory, juni 2012, Volym 75, nr 6, 96-101
- International Nail Manufacture (2004) Säkerhetsdatablad, hämtad: 2015-04-30
<http://www.inmnailsaustralia.com/18%20MSDS%20OTD%20Acrylic%20Powder%20White.pdf>
- Kemikalieinspektionen (2013) Förpackning och förvaring av kemiska produkter, hämtad: 2015-04-29 <http://www.kemi.se/sv/Innehall/Lagar-och-andra-regler/Dags-att-klassificera-och-marka-om-kemiska-produkter/Forpackning-och-forvaring-av-kemiska-produkter/>
- Lee, S.; McCammon, J.; McGlothlin, C.; Philips, J.; (2000) A new manicure table for applying artificial fingernails, *Applied Occupational and Environmental Hygiene*, 15(1):1-4
- Madnani, N.A. & Khan, K.J.; (2012) Nail Cosmetics, *Indian Journal of Dermatology Venerology and Leprology*, maj-juni 2012, 309-317
- Malmö Business (2015) Malmö stads företagslots, hämtad: 2015-05-11
<http://www.malmobusiness.com/sv/artiklar/malmo-stads-foretagslots>
- Malmö stad (2015a), Verksamheter utan anmälningsplikt, hämtad: 2015-04-01
<http://malmo.se/Foretagande--jobb/Driva--utveckla-foretag/Tillstand--regler/Verksamheter-utan-anmalningsplikt.html>
- Malmö stad (2015b), Regler för ej anmälningspliktiga, hämtad: 2015-03-31
<http://malmo.se/Foretagande--jobb/Driva--utveckla-foretag/Tillstand--regler/Verksamheter-utan-anmalningsplikt/Regler-for-ej-anmalningspliktiga.html>
- Nail System International Säkerhetsdatablad NSI-188
http://www.nsinails.co.uk/media/attract_primer_msds.pdf
- O.P.I. MSDS-137 <https://www.opiuk.com/wp-content/uploads/Axxium-Clear-Sculp.-Gel-137.pdf>
- O.P.I. MSDS-138 <https://www.opiuk.com/wp-content/uploads/Axxium-Base-Gel-138.pdf>
- O.P.I. MSDS-143 <https://www.opiuk.com/wp-content/uploads/MSDS-FOR-AXXIUM-SOAK-OFF-GEL-ALL-COLOURS-1.pdf>
- Sanchez-Perez, J.; Gonzalez-Arriba, A.; Goiriz, R.; Garcia-Diez, A. (2008), Occupational allergic contact dermatitis to acrylates and methacrylates, *Contact dermatitis*, april 2008, Vol. 58, issue 5, 252-254
- SFS 1998:808, *Miljöbalken*. Stockholm: Miljö- och energidepartementet
- SFS 1998:901, *Förordning om verksamhetsutövares egenkontroll* Stockholm: Miljö- och energidepartementet
- SFS 2011:927, *Avfallsförordningen*, Stockholm: Miljö- och energidepartementet

- Socialstyrelsen (2011), *Yrkesmässig hygienisk verksamhet*, Västerås: Socialstyrelsen
- Tammaro, A.; Narcisi, A.; Abruzzese, C.; Giulianelli, V.; Madjaroff, R.; Romana, P. F.; Cortesi, G. (2014) Fingertips Dermatitis: Occupational Acrylate cross reaction, *Allergology International: Official Journal of Japanese society of Allergology*, december 2014, Vol. 63, 609-10
- Tsigonia, A.; Lagoudi, A.; Chandrinou, S.; Linos, A.; Evlogias, N.; Alexopoulos, E.C. (2010) Indoor air in beauty salons and occupational health exposure of cosmetologists to chemical substances, *International journal of Environmental research and public health*, januari 2010, 7(1) 314-324

Bilaga: Frågeformulär

Allmänna frågor om verksamheten

- Är det OK att jag spelar in samtalet?
 - Det är endast för att jag ska komma ihåg vad vi har sagt och ingen annan mer än jag kommer att ta del av inspelningen.
- Berätta vad du jobbar med och hur länge du har varit aktiv!
- Hur länge har du haft den här salongen?
- Vad har du för utbildning?
- Tycker du att det var en bra utbildning?

Allmänna frågor om kunskap och information

- Anser du att du har tillräcklig kunskap och information för att bedriva en säker verksamhet som inte riskerar att orsaka ohälsa för andra eller skada i miljön?
- Anser du att du bedriver en säker verksamhet som inte orsakar eller riskerar att orsaka ohälsa för människor eller skada i miljön?
- Tycker du att Malmö stads information till nagelsalonger är tillräcklig?
- Har du varit i kontakt med Malmö stad för att få information om vilka regler och lagar som gäller för din verksamhet?
 - Via telefon, mail eller personligen?
- Har du varit inne på Malmö stads hemsida för att söka information gällande vilka regler som gäller för din verksamhet?
 - Fick du den information du sökte?
 - Saknar du något?

Frågor om lokal och rutiner

- Hur har du/ni tänkt när ni valde denna lokal?
 - Tog ni hälsa, miljö och risker i beaktande?
 - Hur har ni tänkt när det gäller ventilation?
- Har ni en tillämpad egenkontroll?
 - Vad innehåller den?
 - Vad skulle du säga är den största risken med din verksamhet? (Hälsa, miljö mm)
 - Hur går du/ni tillväga för att hålla en god hygien för händer och i övrigt?
 - Hur går ni tillväga för att hålla rent i lokalen, på arbetsytor och redskap?
 - Hur ofta städar ni?
 - Har ni något speciellt schema ni går efter?
 - Städar ni i någon speciell ordning?
 - Är det något du tycker är speciellt viktigt när du/ni tvättar textilier och arbetskläder?

- Hur ofta tvättar ni textilier och arbetskläder?
 - Var tvättar ni textilier och arbetskläder?
 - Hur tvättar ni textilier och arbetskläder?
- Vidtar ni några speciella åtgärder för att minska risken för allergier eller överkänslighet hos kunderna?
 - Om ja, vilka?
- Har ni en lista över vilka kemikalier eller produkter ni använder?
 - (Om ja) Kan jag få ta del av den?
 - Händer det att ni häller ut kemikalier eller rester av kemikalier i vasken, alt tvättar redskap mm i vasken?
 - Hur tänker ni när ni väljer produkter?
 - Allergi/överkänslighet
 - Lukt
 - Miljö
- Har ni farligt avfall i er verksamhet?
 - Exempel: Rester av lösningsmedel eller nagellack, lysrör, elavfall, batterier mm.
 - Vet du/ni hur mycket det är?
 - Vad gör ni med farligt avfall?
 - Visste du att kemikalier, lysrör m.m. ska förvaras väl uppmärkt och förvaras så att risk för människor och miljö begränsas?
 - Visste du att det krävs tillstånd från länsstyrelsen (eller ska anmälas) för att transportera farligt avfall?
- Vad gör ni med övrigt avfall (källsortering)?
- Hanterar ni brandfarliga produkter?
 - Hur gör ni för att minska brandrisken?
- Känner de till de allmänna hänsynsreglerna i Miljöbalken?
- Fungerar ventilationen tillfredställande?

Avslutande frågor

- Känner du fortfarande att du har fått tillräckligt med information från Malmö stad?
- Vill du tillägga något?

Tusen tack för att du ställde upp!

LUNDS UNIVERSITET

Miljövetenskaplig utbildning

Centrum för klimat- och
miljöforskning

Ekologihuset

22362 Lund